

Valtuustoaloite: Mielenterveysvaikutusten arvioinnin käyttöönotto hyvinvointialueen päätöksenteossa

Mielenterveys vaikuttaa suoraan palveluiden tarpeeseen, työkykyyn, lasten ja nuorten hyvinvointiin ja alueen taloudelliseen kestävyyteen. Mielenterveyden häiriöt ovat merkittävä syy työkyvyttömyyteen, pitkiin sairauspoissaoloihin ja palvelujen ylikuormittumiseen. Kaikki nämä ovat kriittisiä kysymyksiä hyvinvointialueen kantokyvyn ja resurssien riittävyyden näkökulmasta.

Vaikka mielenterveyden ongelmat ovat yksi suurimmista hyvinvoinnin ja toimintakyvyn haasteita, mielenterveys jää usein liian näkymättömäksi päätöksenteossa. Hoidon painopisteen siirtymä erikoissairaanhoidosta perustasolle mielenterveys- ja päihdepalveluissa sekä psykiatrisessa hoidossa korostaa tarvetta vahvistaa ennaltaehkäisevää työtä ja mielenterveyden edistämistä kokonaisvaltaisesti läpi palvelujärjestelmän.

Hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä on edistää asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä kaventaa väestöryhmien välisiä eroja. Onnistuminen tässä näkyy myös taloudessa. Tämä edellyttää systemaattista ja tietoperustaista päätöksentekoa. Sitä, mitä ei arvioi, ei voi kehittää.

Kansallinen mielenterveysstrategia 2020–2030 suosittaa, että mielenterveysvaikutukset huomioidaan aina, kun tehdään ihmisiin kohdistuvia päätöksiä. Vaikka vaikutusten arviointi on jo osa alueellista päätöksentekoa, mielenterveysnäkökulman järjestelmällinen ennakkoarviointi puuttuu yhä. Aukkoa paikkaamaan on kehitetty uusi MIVA-menetelmä, jonka taustalla ovat Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, MIELI ry, EHYT ry ja Mielenterveyden keskusliitto. MIVA-työkalun avulla voidaan arvioida päätösten ennakoituja vaikutuksia asukkaiden mielenterveyteen, vahvistaa myönteisiä vaikutuksia ja ehkäistä haitallisia seurauksia. Menetelmä tukee hyvinvointialueen strategisia tavoitteita, kuten ennaltaehkäisyä, palveluiden integraatiota sekä taloudellista ja inhimillistä kestävyyttä.

Vaikka käyttöön soveltuvat työkalut ovat jo olemassa, mielenterveysvaikutusten arviointi on Suomessa yhä vähäistä. Hyvinvointialueellamme on nyt mahdollisuus olla suunnannäyttäjä ja ottaa käyttöön toimintamalli, joka tekee mielenterveyden vaikutukset näkyviksi kaikessa päätöksenteossa.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että hyvinvointialue ottaa käyttöön mielenterveysvaikutusten arvioinnin (MIVA-menetelmä) osaksi vaikutusten arviointia. Esitämme myös, että hyvinvointialueen hallintoon nimetään mielenterveysvaikutusten arviointien koordinoinnista vastaava henkilö ja tarvittaessa perustetaan poikkihallinnollinen työryhmä. MIVA-menetelmän osallistavaa prosessia hyödynnetään myös hyvinvointialueen asukkaiden, järjestöjen ja muiden sidosryhmien osallisuuden vahvistamiseksi.

Vaasassa 1.12.2025

Vihreä valtuustoryhmä